

УДК 159.9

М. С. Ружицька

аспірант кафедри загальної психології та психології розвитку особистості
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
e-mail: rugytska@gmail.com

ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНІ ТА ОСОБИСТІСНІ ВЛАСТИВОСТІ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПОЧУТТЯ КОГЕРЕНТНОСТІ СУБ'ЄКТА ДІЯЛЬНОСТІ

У статті проведено аналіз індивідуально-типологічних та особистісних властивостей, що впливають на почуття когерентності людини, як суб'єкта діяльності, а також відзначені відмінності у цих властивостях у осіб з різним провідним видом діяльності. Показано, що у осіб з провідним видом діяльності — трудова діяльність почуття когерентності, та зокрема окремі компоненти почуття когерентності, представлені більше, ніж у осіб з провідним видом діяльності — учбова діяльність. Виявлено негативний зворотній зв'язок між компонентами почуття когерентності та часовою перспективою особистості — негативне минуле. Підтверджено взаємозв'язок компонентів почуття когерентності зі смисложиттєвими орієнтаціями та життєстійкістю людини.

Ключові слова: особистість, суб'єкт діяльності, почуття когерентності, часова перспектива особистості.

Постановка проблеми. Особистість є однією з найбільш важливих категорій в психології. Будову особистості, за О. М. Леонтьєвим, можна визначити, вивчаючи рівневі (біологічний, психологічний, соціальний) та особливо міжрівневі взаємопереходи. Останні повинні підпорядковуватися принципу, за яким «наявний вищий рівень завжди залишається провідним, але він може реалізувати себе тільки за допомогою рівнів, що лежать нижче, і таким чином залежить від них» [2].

Аналіз досліджень і публікацій. У вітчизняній психології особистість розглядають:

– через призму індивідуальних властивостей особистості та в залежності від природи процесів, що лежать в їх основі. Так, В. М. Русалов виділяє два рівня: формально-динамічний, представлений темпераментом людини, і змістовний, що включає в себе інтелект та характер суб'єкта діяльності. Перший аспект охоплює сукупність рис і властивостей психіки людини, які формуються в результаті «системного узагальнення» психофізіологічних компонентів діяльності за рахунок вродженої сталості індивідуально-стійких нейрофізіологічних компонентів, залучених до індивідуально-конкретних видів діяльності людини. Змістовний аспект виражається через предметно-сміслові психологічні структури. Являє собою сукупність властивостей, ознак, рис індивідуальної психіки, які формуються в результаті взаємодії людини з предметним світом, його соціальним середовищем [6];

– особистість — як найскладніша в природі «система систем», що має характер, досвід, спрямованість, здібності, біопсихічну сферу, пізнавальну сферу, психологічне здоров'я (С. Д. Максименко) [4];

– через діяльність, як основну потребу особистості (С. Л. Рубінштейн, Б. Г. Ананьєв, О. М. Леонт'єв, Є. П. Ільїн, Б. Ф. Ломов, В. В. Давидов, Є. О. Клімов, В. О. Ядов, В. Д. Шадріков, Т. В. Кудрявцев, К. О. Абульханова-Славська, Л. І. Анциферова, С. Д. Максименко, К. М. Гуревич, В. О. Моляко, Л. А. Головей, Л. М. Мітіна та інші);

– через наявний смисловий вимір особистості: внутрішній світ (О. Г. Асмолов, Б. С. Братусь, В. Франкл, Т. М. Титаренко та інші), особистісний потенціал — інтегральну характеристику рівня особистісної зрілості (Д. О. Леонт'єв), смисложиттєві орієнтації — суб'єктивно-психологічні часові вектори самореалізації особистості: «цілі в житті», «інтерес до життя» і «задоволеність самореалізацією» (Д. О. Леонт'єв) [3];

– через почуття когеренції як стрижневої диспозиції життєвих орієнтацій, що виражає ступінь тривалих, хоча й динамічних переконань, згідно з якими вплив зовнішнього та внутрішнього середовища має структурований, передбачуваний та пояснюваний характер (А. Антоновський, М. Еріксон, Б. Ліндстром, Дж. Каплан та інші). Почуття когеренції уявляється як властивість та характеристика, яка відображає відчуття автентичності людини крізь призму відчуття сенсовності світу, у якому вона живе, та відчуття потенційної здатності відповідати вимогам життя [5; 7].

– особистість, передумовою формування та розвитку якої є часова перспектива особистості — загальність поглядів індивіда на психологічне майбутнє і психологічне минуле, що формується на основі когнітивних процесів, які розділяють життєвий досвід людини на часові рамки минулого, сьогодення і майбутнього (Ф. Зімбардо). Часова перспектива — стабільна система індивідуальних особливостей особистості, в той же час представляє собою ситуаційно детермінований процес, на який впливають сенсорні, біологічні та соціальні стимули [1].

Отже, враховуючи вищезазначене, **метою нашого дослідження** було емпіричне встановлення індивідуально-типологічних та особистісних властивостей, що впливають на почуття когерентності людини як суб'єкта діяльності.

Основний матеріал дослідження. У дослідженні взяли участь 122 особи віком від 18 до 40 років. Усі піддослідні були поділені на дві групи в залежності від провідного виду діяльності. Так, група I представлена піддослідними з провідним видом діяльності — учбова діяльність. Група II представлена піддослідними з провідним видом діяльності — трудова діяльність. За допомогою метрики — відстань Махаланобіса оцінювалася компактність розміщення параметрів в рамках однієї групи і віддаленість результатів різних груп. При дискримінантному аналізі було виявлено, що квадрат відстані Махаланобіса між групою I і групою II — 9,70 ($F=8,22$; $P=0,00$). Таким чином, було показано, що простір результатів групи I і простір результатів групи II значуще віддалені один від одного.

Застосовувалися наступні методика дослідження: опитувальник «Структури темпераменту В. М. Русалова», тест «Смисложиттєвих орієнтацій (СЖО) Д. О. Леонтьєва», тест «Життєстійкості С. Мадді» (адаптація Д. О. Леонтьєва, Є. І. Рассказової), методика «Часової перспективи Ф. Зімбардо Zimbardo Time Perspective Inventory (ZTPI)» (адаптація А. Сирцової, Є. Т. Соколової, О. В. Мітіної) та шкала «Почуття когерентності А. Антоновського (SOC)» (адаптація Н. М. Димшиця).

Результати і їх обговорення. За результатами статистичної обробки даних піддослідних групи I і групи II нами були отримані середні значення параметрів тестів: опитувальника «Структури темпераменту В. М. Русалова», тесту «Смисложиттєвих орієнтацій (СЖО) Д. О. Леонтьєва», тесту «Життєстійкості С. Мадді», методики «Часової перспективи Ф. Зімбардо (ZTPI)» та шкали «Почуття когерентності А. Антоновського (SOC)».

Таблиця 1

Описова статистика за опитувальником «Структури темпераменту В. М. Русалова», за тестом «Смисложиттєвих орієнтацій (СЖО) Д. О. Леонтьєва», за тестом «Життєстійкості С. Мадді», за методикою «Часової перспективи Ф. Зімбардо (ZTPI)» та за «Шкалою почуття когерентності А. Антоновського (SOC)»

Параметр	Група I			Група II		
	Середнє значення	Стд. відхилення	Стд. помилка	Середнє значення	Стд. відхилення	Стд. помилка
Ергічність	5,67	3,04	0,41	8,81	1,78	0,22
Соціальна ергічність	6,82	3,35	0,45	9,51	2,41	0,29
Пластичність	6,16	3,45	0,47	9,10	2,46	0,30
Соціальна пластичність	6,55	4,42	0,60	4,70	2,30	0,28
Темп	6,85	3,43	0,46	9,57	2,41	0,29
Соціальний темп	8,25	3,24	0,44	9,13	2,24	0,27
Емоційність	7,4	3,17	0,43	4,42	2,88	0,35
Соціальна емоційність	7,87	3,14	0,42	3,87	2,94	0,36
Цілі у житті	28,45	8,70	1,17	36,12	5,48	0,67
Результативність життя	23,45	5,72	0,77	31,19	5,52	0,67
Процес життя	27,78	8,29	1,12	32,03	6,78	0,83
Локус контролю-Я	19,29	5,10	0,69	23,37	4,78	0,581
Локус контролю-Життя	28,78	7,31	0,99	32,75	8,37	1,02
Залученість	29,85	9,54	1,29	45,19	8,14	0,99
Контроль	26,56	7,16	0,96	40,51	8,54	1,04
Прийняття ризику	15,49	5,08	0,69	22,06	4,99	0,61
Загальна життєстійкість	71,51	19,91	2,69	107,52	19,27	2,35
Негативне минуле	3,20	0,61	0,08	2,08	0,59	0,07
Гедоністичне теперішнє	3,54	0,63	0,08	3,14	0,49	0,06
Майбутнє	3,54	0,48	0,06	3,85	0,47	0,06
Позитивне минуле	3,54	0,53	0,07	3,29	0,47	0,06
Фаталістичне теперішнє	2,79	0,56	0,08	2,00	0,43	0,05
Зрозумілість	42,16	6,56	0,88	48,70	7,02	0,86
Самозарадність	43,93	7,18	0,97	50,72	6,83	0,83
Сенсовність	38,4	8,23	1,11	45,49	8,29	1,01
Загальне почуття когерентності	123,93	16,11	2,17	145,15	18,60	2,27

При цьому можна відмітити, що за результатами параметрів опитувальника «Структури темпераменту В. М. Русалова» у піддослідних групи I вираженість параметрів «Соціальна пластичність» та «Соціальна емоційність» більша, ніж у піддослідних групи II, у яких переважає вираженість параметрів «Ергічність», «Соціальна ергічність», «Пластичність», «Темп», «Соціальний темп» (рис. 1).

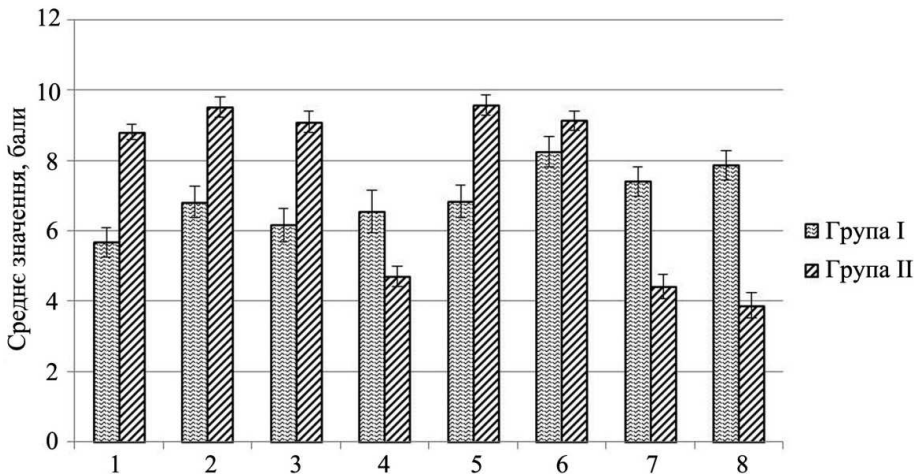

Рис. 1. Середні значення вираженості параметрів опитувальника «Структури темпераменту В. М. Русалова»

Примітка: 1 — «Ергічність», 2 — «Соціальна ергічність», 3 — «Пластичність», 4 — «Соціальна пластичність», 5 — «Темп», 6 — «Соціальний темп», 7 — «Емоційність», 8 — «Соціальна емоційність»

Середні значення параметрів тесту «Смисложиттєвих орієнтацій (СЖО) Д. О. Леонтьєва» у групі I і групі II свідчать про те, що у піддослідних групи II вираженість параметрів «Цілі у житті», «Результативність життя», «Процес життя», «Локус контролю-Я», «Локус контролю-Життя» більша, ніж у піддослідних групи I (рис. 2).

За результатами статистичної обробки даних тесту «Життєстійкості С. Мадді» можна відмітити, що у піддослідних групи II представленість параметрів «Залученість», «Контроль», «Прийняття ризику» і «Загальна життєстійкість» більша, ніж у групи I (рис. 3).

На підставі отриманих результатів за методикою «Часової перспективи Ф. Зімбардо (ЗТPI)», ми бачимо, що у піддослідних групи I вираженість параметру «Гедоністичне теперішнє» більша, ніж у піддослідних групи II. В свою чергу, у піддослідних групи II рівень вираженості параметру «Майбутнє» більше (рис. 4).

Середні значення параметрів шкали «Почуття когерентності А. Антоновського (SOC)» свідчать про те, що у піддослідних групи II рівень вираженості параметрів «Зрозумілість», «Самозарадність», «Сенсовність» і «Загальне почуття когерентності» більше, ніж у піддослідних групи I (рис. 5).

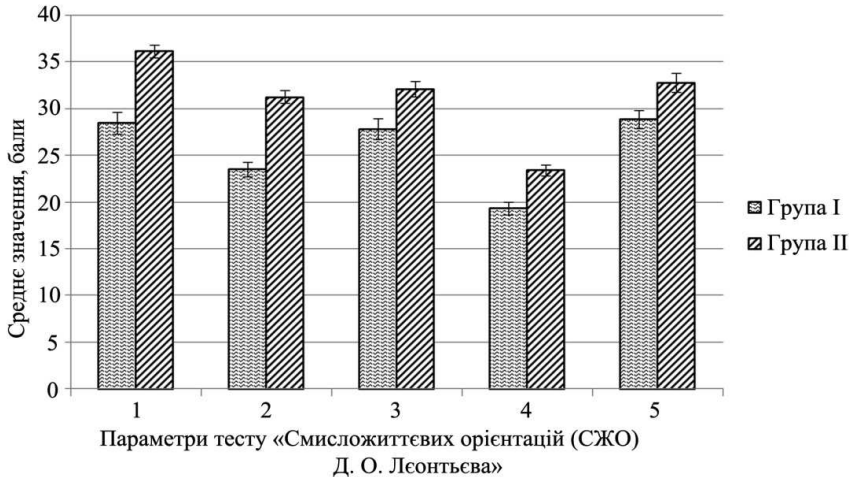

Рис. 2. Середні значення вираженості параметрів тесту «Смисложиттєвих орієнтацій (СЖО) Д. О. Леонтєва»

Примітка: 1 — «Цілі у житті», 2 — «Результативність життя», 3 — «Процес життя», 4 — «Локус контролю-Я», 5 — «Локус контролю-Життя»

Рис. 3. Середні значення вираженості параметрів тесту «Життєстійкості С. Мадді»

Примітка: 1 — «Залученість», 2 — «Контроль», 3 — «Прийняття ризику», 4 — «Загальна життєстійкість»

На підставі отриманих середніх значень за шкалою «Почуття когерентності А. Антоновського (SOC)» можна припустити, що піддослідні групи I не розглядають стимули, з якими вони стикаються, як структуровану, узгоджену і впорядковану інформацію. Доступні їм ресурси вони вважають недостатніми для подолання перешкод. Отримані данні узгоджуються з представленистю індивідуально-типологічних і особистісних властивостей

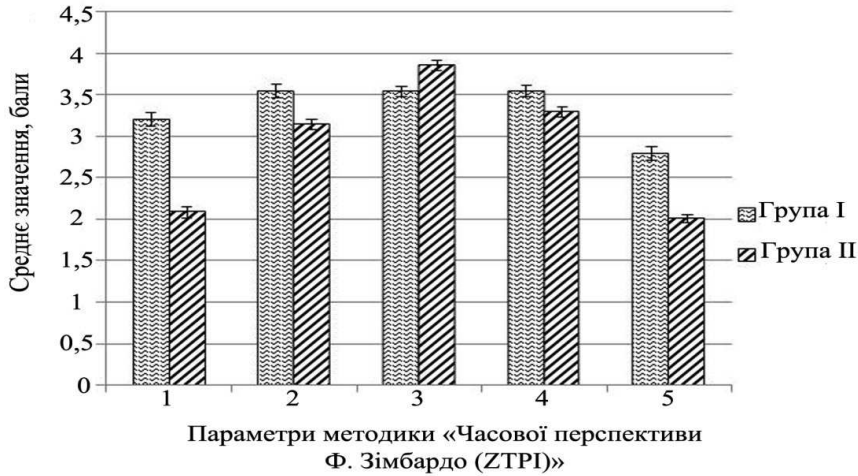

Рис. 4. Середні значення вираженості параметрів методики «Часової перспективи Ф. Зімбардо (ZTPI)»

Примітка: 1 — «Негативне минуле», 2 — «Гедоністичне теперішнє», 3 — «Майбутнє», 4 — «Позитивне минуле», 5 — «Фаталістичне теперішнє»

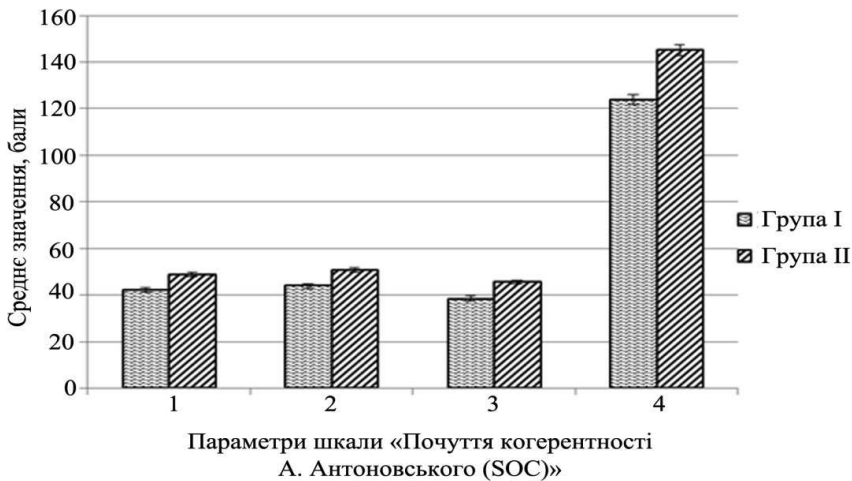

Рис. 5. Середні значення вираженості параметрів шкали «Почуття когерентності А. Антоновського (SOC)»

Примітка: 1 — «Зрозумілість», 2 — «Самозарадність», 3 — «Сенсовність», 4 — «Загальне почуття когерентності»

піддослідних. Так, піддослідні групи I відрізняються пасивністю, відсутністю зацікавленості та задоволення при виконанні провідної діяльності, чутливістю до невдач. Для них характерними є невдоволеність прожитою частиною життя, невіра у власні сили. В стресових ситуаціях можуть від-

чувати внутрішнє напруження та відчуття себе «поза» життям. В той же час, вони з легкістю вступають в соціальні контакти та підтримують спілкування; цінують миттєві насолоди, які вони отримують тут і зараз, без почуття провини і жалю за подальші наслідки скоєних дій.

Щодо піддослідних групи II, то можна припустити, що вони навпаки схильні розглядати потенційні загрози як виклики, що таять нові можливості. Вважають, що проблеми та вимоги, які життя ставить перед ними, варті того, щоб активно включитися в них. Можуть структурувати і впорядковувати інформацію, що надходить, та відкриті до зворотного зв'язку. Такі результати також узгоджуються з представленнями індивідуально-типологічних і особистісних властивостей піддослідних. Так, піддослідні групи II намагаються самостійно обирати свій шлях та отримувати задоволення від власної діяльності. Відрізняються впевненістю в собі та здатністю зберігати спокій у випадку невдачі. Розглядають життя як спосіб набуття досвіду і розвитку через активне засвоєння знань. Піддослідні групи II більше, ніж піддослідні групи I, орієнтовані на майбутнє, в них є цілі і плани, а їх поведінка спрямована на здійснення мети, що надає їх життю осмисленість і спрямованість. Вони намагаються контролювати своє життя і впливати на власне теперішнє і майбутнє.

Нами також був проведений кореляційний аналіз між параметрами шкали «Почуття когерентності А. Антоновського (SOC)» і параметрами тестів: опитувальника «Структури темпераменту В. М. Русалова», тесту «Смисложиттєвих орієнтацій (СЖО) Д. О. Леонтьєва», тесту «Життєстійкості С. Мадді» та методики «Часової перспективи Ф. Зімбардо (ЗТPI)».

Таким чином, нами було показано зв'язок між шкалою «Почуття когерентності А. Антоновського (SOC)» та опитувальником «Структури темпераменту В. М. Русалова» (табл. 2). Так, і в групі I, і в групі II були виявлені кореляційні зв'язки між параметром «Зрозумілість» і параметрами «Ергічність», «Емоційність» і «Соціальна емоційність». В той же час, у групі II було також виявлено кореляційні зв'язки з параметрами «Пластичність» і «Темп». Між параметром «Самозарадність» і в групі I, і в групі II було показано кореляційні зв'язки з параметрами «Емоційність» і «Соціальна емоційність», а у групі I також і з параметром «Ергічність». Між параметром «Сенсовність», і в групі I, і в групі II було встановлено кореляційні зв'язки з параметрами «Ергічність», «Соціальна ергічність», «Пластичність» і «Темп». А у групі II також і з параметрами «Соціальний темп» і «Соціальна емоційність». Між параметром «Загальне почуття когерентності» і в групі I, і в групі II було показано кореляційні зв'язки з параметрами «Ергічність», «Пластичність» і «Емоційність», в той же час, в групі II також і з параметрами «Соціальна ергічність», «Темп», «Соціальний темп» і «Соціальна емоційність».

В результаті кореляційного аналізу між параметрами шкали «Почуття когерентності А. Антоновського (SOC)» та методики «Часової перспективи Ф. Зімбардо (ЗТPI)» (табл. 2) було виявлено, що у групі I між параметром «Зрозумілість» є кореляційні зв'язки з параметрами «Майбутнє» і «Фаталістичне теперішнє». Між параметром «Самозарадність» в групі I

Таблиця 2

Значимі коефіцієнти кореляції параметрів шкали «Почуття когерентності А. Антоновського (SOC)» та опитувальника «Структури темпераменту В. М. Русалова», тесту «Смисложиттєвих орієнтацій (СЖО) Д. О Леонтьєва», тесту «Життєстійкості С. Мадді» та методики «Часової перспективи Ф. Зімбардо (ЗТPI)»

Параметри указаних мето- дик	Параметри шкали «Почуття когерентності А. Антоновського»							
	Зрозумілість		Самозарад- ність		Сенсовність		Загальне почуття когерентності	
	Група I	Група II	Група I	Група II	Група I	Група II	Група I	Група II
Ергічність	0,35**	0,25*	0,35**		0,36**	0,34**	0,33*	0,27*
Соціальна ергічність					0,27*	0,30*		0,26*
Пластичність		0,42**			0,32*	0,37**	0,42**	0,41*
Соціальна пластичність								
Темп		0,38*			0,28*	0,35*		0,39*
Соціальний темп						0,25*		0,27*
Емоційність	-0,44**		-0,32*	-0,32**			-0,27*	
Соціальна емоційність	-0,35*	-0,30*	-0,32*	-0,35**		-0,27*		-0,36**
Цілі у житті		0,39**	0,29*	0,41**	0,43**	0,45**	0,35**	0,50**
Результативність життя			0,38**	0,35**	0,43**		0,44**	
Процес життя			0,33*		0,39**		0,32*	
Локус контролю-Я		0,36**	0,33*	0,39**	0,53**	0,31*	0,37**	0,43**
Локус контролю-Життя			0,39**		0,40**		0,40**	
Залученість	0,48**	0,32*	0,48**	0,27*	0,32**	0,41**	0,39**	0,41**
Контроль	0,53**	0,36*	0,53**	0,43**	0,4**	0,46**	0,52**	0,50**
Прийняття ризику	0,49**	0,31*	0,49**	0,32**	0,28*	0,31*	0,33*	0,37*
Загальна життєстійкість	0,54**	0,36*	0,54**	0,39**	0,38**	0,44**	0,46**	0,48**
Негативне минуле			-0,45**	-0,26*	-0,37**	-0,33**	-0,46**	
Гедоністичне теперішнє							-0,30*	
Майбутнє	-0,37**							
Позитивне минуле								
Фаталістичне теперішнє	-0,27*		-0,4**	-0,35**			-0,38**	-0,33**
Зрозумілість			0,43**	0,42**		0,60**	0,56**	0,80**
Самозарадність	0,43**	0,42**			0,33*	0,61**	0,76**	0,80**
Сенсовність		0,60**	0,33*	0,61**			0,67**	0,89**
Загальне почуття когерентності	0,56**	0,80**	0,76**	0,80**	0,67**	0,89**		

Примітка: * — $p=0,05$, ** — $p=0,001$

і в групі II, було показано кореляційний зв'язок з параметрами «Негативне минуле» та «Фаталістичне теперішнє». Між параметром «Сенсовність» в групі I і в групі II було показано лише кореляційний зв'язок з параметром «Негативне минуле». Між параметром «Загальне почуття когерентності» в групі I було виявлено кореляційні зв'язки з параметрами «Негативне минуле», «Гедоністичне теперішнє» і «Фаталістичне теперішнє», а в групі II — лише з параметром «Фаталістичне теперішнє».

Нами також було підтверджено, що шкала «Почуття когерентності А. Антоновського (SOC)», тест «Смисложиттєвих орієнтацій (СЖО) Д. О. Леонтьєва» та тест «Життєстійкості С. Мадді» взаємопов'язані (табл. 2.). Отримані нами кореляції між шкалою «Почуття когерентності А. Антоновського (SOC)» та тестом «Смисложиттєвих орієнтацій (СЖО) Д. О. Леонтьєва» виявилися нижчими ($r=0,35-0,50$) в порівнянні з отриманими в попередніх вітчизняних та іноземних дослідженнях [5; 8] ($r=0,72-0,74$). В той же час отримані нами кореляції між шкалою «Почуття когерентності А. Антоновського (SOC)» та тестом «Життєстійкості С. Мадді» ($r=0,40-0,50$) подібні до результатів попередніх іноземних досліджень [8] ($r=43$), та менші в порівнянні з результатами попередніх вітчизняних досліджень [5] ($r=0,60-0,80$).

Висновки. Підсумовуючи загальні результати, слід відмітити, що в нашому дослідженні було встановлено індивідуально-типологічні та особистісні властивості, що впливають на почуття когерентності людини, а також відмічені відмінності у цих властивостях у осіб з різним провідним видом діяльності. Так, було показано, що у осіб з провідним видом діяльності — трудова діяльність почуття когерентності, та зокрема окремі компоненти почуття когерентності, представлені більше, ніж у осіб з провідним видом діяльності — учбова діяльність.

Нами було виявлено зв'язок між почуттям когерентності та індивідуально-типологічними властивостями людини як суб'єкта діяльності. Так, було виявлено позитивний зворотній зв'язок між компонентами почуття когерентності і властивостями темпераменту ергічність, пластичність, темп та негативний зворотній зв'язок з властивістю темпераменту емоційність.

Також нами було показано зв'язок між почуттям когерентності та особистісними властивостями людини. Було виявлено негативний зворотній зв'язок між компонентами почуття когерентності та часовою перспективою особистості — негативне минуле. Було підтверджено взаємозв'язок компонентів почуття когерентності зі смисложиттєвими орієнтаціями та життєстійкістю людини.

Список використаних джерел і літератури

1. Зимбардо Ф. Парадокс времени. Новая психология времени, которая улучшит вашу жизнь / Ф. Зимбардо, Дж. Бойд ; пер. с англ. О. Ю. Гатанова — СПб. : Речь, 2010. — 352 с.
2. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. — [2-е изд.]. — М. : Политиздат, 1977. — 304 с.
3. Леонтьев Д. А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности / Д. А. Леонтьев. — М. : Смысл, 1999. — 487 с.

4. Максименко С. Д. Загальна психологія / С. Д. Максименко. — К. : Центр учбової літератури, 2008. — 272 с.
5. Осин Е. Н. Чувство связности как показатель психологического здоровья и его диагностика // Психологическая диагностика. — 2007. — № 3. — С. 22–41.
6. Русалов В. М. О природе темперамента и его месте в структуре индивидуальных свойств человека // Вопросы психологии. — 1985. — № 1. — С. 19–32.
7. Antonovsky A. Health, Stress and Coping. — San Francisco: Jossey-Bass, 1979.
8. Eriksson M., Lindstrom B. Antonovsky's sense of coherence scale: a systematic review // J. of Epidemiology and Community Health. — 2005. — V. 59, No. 6. — P. 460–466. doi:10.1136/jech.2003.018085.

References

1. Zimbardo F. Paradoks vremena. Novaya psihologiya vremena, kotoraya uluchshit vashu zhizn / F. Zimbardo, Dzh. Boyd; per. s angl. O. Yu. Gatanova — SPb.: Rech, 2010. — 352 s.
2. Leontev A. N. Deyatel'nost. Soznanie. Lichnost / A. N. Leontev. — [2-e izd.]. — M. : Politizdat, 1977. — 304 s.
3. Leontev D. A. Psihologiya smysla: priroda, stroenie i dinamika smyislovoy realnosti / D. A. Leontev. — M. : Smyisl, 1999. — 487 s.
4. Maksimenko S. D. Zagalna psihologiya / S. D. Maksimenko. — K. : Tsent'r uchbovoyi literatury, 2008. — 272 s.
5. Osin E. N. Chuvstvo svyaznosti kak pokazatel' psihologicheskogo zdorovya i ego diagnostika // Psihologicheskaya diagnostika. — 2007. — № 3. — S. 22–41.
6. Rusalov V. M. O prirode temperamenta i ego meste v strukture individualnykh svoystv cheloveka // Voprosy psihologii. — 1985. — № 1. — S. 19–32.
7. Antonovsky A. Health, Stress and Coping. — San Francisco: Jossey-Bass, 1979.
8. Eriksson M., Lindstrom B. Antonovsky's sense of coherence scale: a systematic review // J. of Epidemiology and Community Health. — 2005. — V. 59, No. 6. — P. 460–466. doi:10.1136/jech.2003.018085.

М. С. Ружицкая

аспирант кафедры общей психологии и психологии развития личности
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова

ИНДИВИДУАЛЬНО-ТИПОЛОГИЧЕСКИЕ И ЛИЧНОСТНЫЕ СВОЙСТВА, ВЛИЯЮЩИЕ НА ЧУВСТВО СВЯЗНОСТИ СУБЪЕКТА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Резюме

В статье проведен анализ индивидуально-типологических и личностных свойств, влияющих на чувство связности человека, как субъекта деятельности, а также отмечены различия этих свойств у людей с разным ведущим видом деятельности. Показано, что у людей с ведущим видом деятельности — трудовой деятельностью чувство связности, и в частности отдельные компоненты чувства связности, представлены больше, чем у людей с ведущим видом деятельности — учебной деятельностью. Выявлена негативная обратная связь между компонентами чувства связности и временной перспективой личности — негативное прошлое. Подтверждена взаимосвязь компонентов чувства связности со смысложизненными ориентациями и жизнестойкостью человека.

Ключевые слова: личность, субъект деятельности, чувство связности, временная перспектива личности.

M. Ruzhytska

post-graduate student

Department of general psychology and psychology of personal development
Odessa I. I. Mechnikov National University

**INDIVIDUALLY-TYOLOGICAL AND PERSONALITY TRAITS THAT
AFFECT SENSE OF COHERENCE OF A SUBJECT OF ACTIVITY**

Abstract

The article presented the analysis of individually-typological and personality traits that affect sense of coherence of a subject of activity. Sense of coherence was described as a core disposition of personal life orientation. Thus, it was found that people with the leading type of activity — work activity, represented sense of coherence more, than people with the — learning activity. Negative correlations between sense of coherence and past negative time perspective were found. The relationship between sense of coherence and hardiness and meaning of life orientation was confirmed.

Key words: personality, subject of activity, sense of coherence, time perspective.

Стаття надійшла до редакції 12.08.2014